Національний медичний університет імені О.О.Богомольця
Кафедра судової медицини та медичного права

ДІЇ СТУДЕНТА ПРИ ЗНАХОДЖЕННІ У ВІДДІЛКУ ПОЛІЦІЇ

Лектор:
асистент кафедри судової медицини та медичного права, кандидат медичних наук, юрист
Ергард Наталія Миколаївна

Запам’ятайте три основних принципи спілкування з поліцією:

– НЕ провокуйте

– НЕ ображайте

– НЕ тікайте

Пам'ятайте, що будь-яка розмова з поліцейським, незалежно від того, де вона відбувається, – у вас вдома, на вулиці чи в кабінеті райвідділу, має починатися з вашого прохання до нього пред'явити службове посвідчення, це передбачено **ч. 3 ст. 18 Закону України Про Національну поліцію.**

Поліцейський має право вимагати в особи пред'явлення нею документів, що посвідчують особу, та/або документів згідно **ст. 32 Закону України «Про Національну поліцію»**, лише у таких випадках:

1) якщо особа володіє зовнішніми ознаками, схожими на зовнішні ознаки особи, яка перебуває в розшуку, або безвісно зниклої особи;

2) якщо існує достатньо підстав вважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення;

3) якщо особа перебуває на території чи об’єкті із спеціальним режимом або в місці здійснення спеціального поліцейського контролю;

4) якщо в особи є зброя, боєприпаси, наркотичні засоби та інші речі, обіг яких обмежений або заборонений, або для зберігання, використання чи перевезення яких потрібен дозвіл, якщо встановити такі права іншим чином неможливо;

5) якщо особа перебуває в місці вчинення правопорушення або дорожньо-транспортної пригоди, іншої надзвичайної події;

6) якщо зовнішні ознаки особи чи транспортного засобу або дії особи дають достатні підстави вважати, що особа причетна до вчинення правопорушення, транспортний засіб може бути знаряддям чи об’єктом вчинення правопорушення.

При спілкуванні з поліцейським у жодному разі не треба залякувати його своїм «родичем-прокурором» або «сусідом-депутатом» та ще й погрожувати йому звільненням з роботи, зрозумійте, що згідно із Законом «Про Національну поліцію», поліцейський має право зупинити на вулиці будь-якого громадянина. Але лише зупинити, перевірити документи, попросити надати пояснення з того чи іншого приводу.

Уникайте створення конфліктної ситуації з правоохоронцями, не потрапляйте до поліції «за компанію». Вчинення правопорушення у складі групи відноситься до обставин, що обтяжують відповідальність за вчинене.

Часто правоохоронці вимагають надати їм можливість провести огляд речей, скажімо, сумки (ну, що поробиш, коли ваша велика сумка викликала підозру в поліцейський, які знають, що декілька годин тому в цьому районі обікрали квартиру?). Необхідно розуміти, що між обшуком і так званим оглядом є суттєва різниця.

При поверхневому огляді поліцейський повинен запропонувати вам показати вміст сумки, особисто копирсатись у ній або у ваших кишенях він не має права.

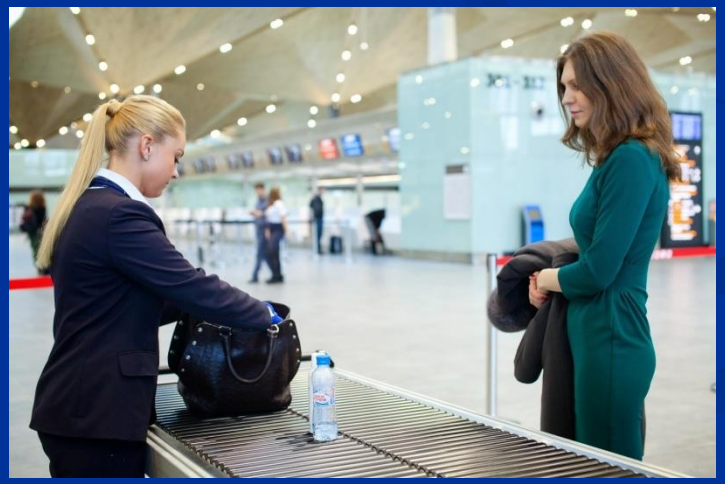

Увага! Пам’ятайте:

– поліцейський **не має права** вилучати й забирати з собою ваш паспорт, якщо в ньому немає ознак підробки (у такому разі в присутності двох понятих обов’язково складається мотивований протокол вилучення чи добровільної видачі документа);

– поліцейський **не має права** вилучати у вас будь-які речі, якщо вони не є знаряддям або об’єктом вчинення правопорушення. У будь-якому разі вилучення речей також має бути протокольно оформлено в присутності двох понятих;

– поліцейський **не має права** вимагати від вас невідкладно прибути разом із ним до райвідділу поліції без пояснення причин.

Такі доводи, як «У райвідділі все тобі розкажуть» або: «Я не знаю, це до начальника звернiться», – пропускаємо повз вуха.

Запам'ятайте, ви **маєте право** припинити розмову з поліцейським і відмовитися від походу до райвідділу поліції, якщо вам не вручено письмову повістку.

ЯКЩО ВАС ВИКЛИКАЮТЬ У РАЙВІДДІЛ ПОЛІЦІЇ

Явка в поліцію **є обов'язковою**, якщо ви отримали відповідну **письмову повістку**. Вона має бути отримана особисто вами під підпис (корінець повістки з підписом поліцейський забирає з собою). У повістці повинно бути чітко зазначено:

- кого викликають у поліцію (ваше прізвище та ініціали);
- куди викликають (назва органу поліції та його адреса);
- хто викликає (прізвище посадової особи);
- у якому статусі кого викликають (потерпілий, свідок, підозрюваний);
- для чого викликають (допит, надання пояснення), дата і час прибуття до поліції.

Якщо Ви підписали особисто повістку, проте не прийшли, то Вас доставлять примусово із складанням **протоколу про злісну непокору законним вимогам працівника поліції.**

Якщо з важливих причин (хвороба тощо) ви не зможете прийти до поліції у термін, вказаний у повістці, – обов'язково повідомте про це, зателефонувавши до чергової частини райвідділу, де ваша розмова буде зафіксована записуючим пристроєм.

Проігнорувати можна лише телефонне чи усне запрошення до підрозділу поліції (такий вчинок відповідальності не передбачає).

Запам’ятайте! Одразу після того, як ви зайшли до приміщення райвідділу, зверніться до постового при вході або в чергову частину і **вимагайте, щоб вас записали у відповідному журналі відвідувачів** (такий є в кожному підрозділі поліції).

У журналі має бути зазначено:

- ваше прізвище, ім’я, по батькові;
- дата та час прибуття в райвідділ;
- до кого з працівників поліції ви прийшли.

Далі постовий зобов’язаний зафіксувати у цьому ж журналі час, коли ви вийдете із райвідділу.

ЯКЩО ВАС ЗАТРИМАЛА ПОЛІЦІЯ

Існує всього **дві головні підстави для затримання:**

1. Затримання за вчинення адміністративного правопорушення;
2. Затримання за підозрою у вчиненні злочину.

ЗАТРИМАННЯ ЗА ВЧИНЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, може провадитися лише органами (посадовими особами), уповноваженими на те законами України відповідно до **ст. 262 КУпАП**, у разі:

вчиненні дрібного хуліганства, вчиненні насильства в сім'ї, порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій, при поширюванні неправдивих чуток, вчиненні злісної непокори законному розпорядженню чи вимозі поліцейського члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, а також військовослужбовця чи образи їх, публічних закликів до невиконання вимог поліцейського, при прояві неповаги до суду, вчиненні незаконного доступу до інформації в автоматизованих системах,

порушення правил про валютні операції, правил обігу наркотичних засобів або психотропних речовин, незаконного продажу товарів або інших предметів, дрібної спекуляції, торгівлі з рук у невстановлених місцях, при розпиванні спиртних напоїв у громадських місцях чи появі у громадських місцях у п'яному вигляді, що ображає людську гідність і громадську мораль, у випадках, коли є підстави вважати, що особа займається проституцією, при порушенні правил дорожнього руху, правил полювання, рибальства і охорони рибних запасів та інших порушень законодавства про охорону і використання тваринного світу,

при порушенні правил перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні і транзитного проїзду через територію України, також в інших випадках, прямо передбачених законами України.

Про адміністративне затримання складається протокол, в якому зазначаються:

- дата і місце його складення;
- посада, прізвище, ім'я та по батькові особи, яка склала протокол;
- відомості про особу затриманого;
- час і мотиви затримання.

Протокол підписується посадовою особою, яка його склала, і затриманим.

У разі відмовлення затриманого від підписання протоколу в ньому робиться запис про це.

Уважно прочитайте зміст протоколу, вимагайте роз'яснення ваших прав і передусім право відмовитись давати будь-які свідчення стосовно себе та право на отримання юридичного захисту й допомоги від фахівця в галузі права.

Поліцейський запропонує підписати складений на вас протокол. Пам'ятайте, просто підписаний протокол – це зізнання у вчиненні правопорушення, тому, якщо не вважаєте себе винними, зазначте у протоколі «з протоколом не згоден» або взагалі відмовтесь його підписувати. У протоколі маєте право записати свої зауваження щодо дій посадових осіб поліції, якщо вважаєте такі дії незаконними. Наприклад: «Про затримання не повідомлені родичі» або: «Мені відмовлено у наданні можливості користуватися послугами адвоката».

Пам’ятайте, ви маєте право взагалі відмовитись підписувати документи, давати будь-які показання чи пояснення проти себе. Таке право вам гарантує **стаття 63 Конституції України**, і співробітник поліції перед тим, як почати опитувати чи пропонувати підписати протокол, зобов’язаний ознайомити вас під підпис із положеннями вказаної статті;

– маєте право на послуги кваліфікованого адвоката, так, **стаття 29 Конституції України** наголошує, що «кожному заарештованому або затриманому має бути надано можливість з моменту затримання захищати себе особисто та користуватись правовою допомогою захисника».

Під час оформлення адміністративного затримання вам доведеться пройти неприємну процедуру особистого огляду та огляду ваших речей. **Необхідно знати, що особистий огляд має проводитись** особою однієї з вами статі й у присутності двох понятих цієї ж статі. **Про результати особистого огляду складається протокол**, до якого заносяться відомості про вилучені у вас речі. **Протокол засвідчується вашим підписом та підписами понятих.**

Після оформлення процедури затримання, вас помістять у кімнату для затриманих при черговій частині.

Увага! Адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, може тривати не більш як **3 години** (ст. 263 КУпАП).

Про місце перебування особи, затриманої за вчинення адміністративного правопорушення, **негайно повідомляються її родичі**, а на її прохання також власник відповідного підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган.

Органи (посадові особи), правомочні здійснювати адміністративне затримання, про кожний випадок адміністративного затримання осіб інформують центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, крім випадків, якщо особа захищає себе особисто чи запросила захисника.

Якщо цей час минув, а вас звільняти ніхто не поспішає – покажіть свою обізнаність і поцікавтеся, чому поліція порушує вимоги законодавства. Не треба одразу панікувати – спокійно очікуйте, періодично ввічливо нагадуйте черговому про те, що перебуваєте у камері понад максимально визначений термін і дуже хвилюєтесь за батьків, які досі не знають, де ви перебуває. Поясніть, що ви не хотіли, проте тепер просто вимушені поскаржитись на дії працівників поліції їхньому керівникові або прокуророві.

Якщо ви в камері не одні, то придивіться до сусіда, обміняйтесь адресами і телефонами рідних та домовтеся про взаємну допомогу. Час від часу з поліції таки відпускають когось на волю, а тому ваш новий знайомий може проінформувати родину про місце вашого перебування або при потребі підтвердити, що строк вашого сидіння у камері перевищив усі припустимі норми.

Після затримання на вас обов'язково будуть складати ще один **протокол** – не про затримання, а **про вчинене вами адміністративне правопорушення.** Поліцейські лагідно пояснять: підписуйте протокол – і ви на свободі. Не розслабляйтеся. **Якщо ви не вчиняли ніякого порушення – не підписуйте протокол заради звільнення.**

Після підписання протоколу вас доставлять до суду, де суддя, на підставі підписаного вами ж протоколу, згідно з яким ви – бешкетник, хуліган і п'яничка, без докорів сумління запроторить вас за грати на кілька діб.

Тому **уважно вивчіть протокол**, з'ясуйте, яке покарання згідно з адміністративним кодексом передбачено за вчинок, у якому вас звинувачують. Якщо це звинувачення у зловживанні алкоголем, а ви не пили – вимагайте направлення на відповідну експертизу, яка засвідчить, що на протязі доби ви не вживали алкоголь.

ЗАТРИМАННЯ ЗА ПІДОЗРОЮ АБО У РАЗІ ЗВИНУВАЧЕННЯ У ВЧИНЕННІ ЗЛОЧИНУ

Головне: ні в якому разі не чиніть опору, не лізьте у бійку і не намагайтеся втекти – за певних обставин поліцейський має право застосувати вогнепальну зброю при затриманні злочинця відповідно до **статті 46 Закону України «Про Національну поліцію».**

Згідно з Кримінальним процесуальним кодексом України затримання проводиться лише за наявності однієї з підстав:

1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення;

2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин.

Ви маєте право з'ясувати підстави вашого затримання.

При затриманні за підозрою у вчиненні злочину на вас обов'язково **повинні скласти протокол про затримання.**

Увага! Ваш особистий контроль за належним оформлення протоколу є одним із важливих способів самозахисту, який не тільки дасть можливість вам ознайомитися зі звинуваченням і які для цього є підстави, але й може зіграти вирішальну роль для вашого звільнення.

Не поспішайте його підписувати (як і будь-який документ у поліції), а уважно вивчіть зміст протоколу.

Пам’ятайте, що **ви маєте право:**

– власноручно записати в протоколі про затримання свої свідчення. Скористайся цим правом. Після написання пояснення, зробіть неможливим дописки під ним іншого тексту – постав «Z»;

– не підписувати протокол із незаповненими графами, пояснення «Потім заповню» від поліцейського не приймаються;

– записати у протокол будь-які свої коментарі, у тому числі й аргументи щодо своєї невинуватості або скарги на порушення закону з боку правоохоронців при вашому затриманні;

– взагалі відмовитись від підписання протоколу про затримання або написаного поліцейським із ваших слів пояснення, якщо вони не відповідають дійсності. Взагалі не надавайте жодних пояснень стосовно себе, якщо вважаєте, що такі пояснення можуть бути використані проти вас;

– вимагати присутності адвоката з початку оформлення протоколу про затримання. При цьому ви можете відмовитися від послуг призначеного вам адвоката й вимагати від поліції дочекатись саме вашого знайомого захисника.

Якщо вас безпідставно звинувачують у вчиненні тяжкого злочину, то взагалі жодного слова чи підпису без адвоката, можете сказати лише фразу: «Прошу дати мені можливість зателефонувати моєму адвокатові, мені необхідний юридичний захист та допомога, я маю право відмовитися давати свідчення без адвоката».

Запам'ятайте! Згідно з чинним законодавством ваше затримання за підозрою у вчиненні злочину **не може тривати більше 72 годин**, тому особливу увагу зверніть на те, щоб у протоколі були вірно вказані дата та час вашого затримання. Затримана без ухвали слідчого судді, суду особа не пізніше шістдесяти годин з моменту затримання повинна бути звільнена або доставлена до суду для розгляду клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу. **(ст. 211 КПК України)**.

Копію протоколу про затримання одразу після його складання поліцейський повинен вручити разом із письмовим переліком передбачених для затриманого прав.

Крім цього, ви також **маєте право:**

– одразу після затримання написати скаргу начальникові райвідділу поліції про допущені його підлеглими порушення твоїх прав. Така скарга має бути прийнята черговим чергової частини й при вас зареєстрована у відповідному журналі;

– вимагати надання вам медичної допомоги. Для цього черговий зобов'язаний викликати до вас бригаду «швидкої допомоги», лікареві якої ви повинні поскаржитись на незаконне застосування поліцією щодо вас фізичного насильства. Лікар, крім надання допомоги, має зафіксувати завдані вам тілесні ушкодження (навіть незначні) і ваші пояснення, як ви ці тілесні ушкодження отримали;

– вимагати, щоби працівники поліції невідкладно повідомили про ваше затримання одного з членів родини. Поліцейські зобов'язані це зробити, вимагайте, щоби вони зробили це при вас, не вірте запевненням: «Ми вже батькові передзвонили, сказав, що завтра прийде». Перебування близьких у райвідділі є запорукою коректного ставлення до вас.

Завжди виважено й навіть критично ставтеся до подібних пропозицій як **«явка з повинною»**, якщо ви не скоїли злочин, і не піддавайтеся на такі умови звільнення – поліцейські зацікавлені в розкритті злочину, а не у вашому звільненні. Написана вами «покаянка» необхідна поліції як доказ вашої вини і додаткове обгрунтування необхідності вашого взяття під варту.

Не будьте наївними і не вірте запевненням поліції, що ви вчинили незначний злочин і вам за це нічого не буде, – тільки штраф.

Навіть якщо це й так, то сам факт притягнення до кримінальної відповідальності вашої біографії не прикрасить і навіть може призвести до певних обмежень ваших прав.

Ви не вчиняли злочин – так не беріть на себе чужу провину.

ДІЇ ПРИ ПОБИТТІ В ПОЛІЦІЇ

1. Під час перебування в службовому приміщенні запам'ятайте імена поліцейських, які вас били (вони ж спілкуються між собою).

2. Постарайтеся залишити докази свого перебування та побиття в кабінеті: якщо пішла кров, – забризкайте нею покриття підлоги, непомітно зробіть мазок кров'ю на днищі стільця або заховайте закривавлену носову хустинку десь за шафою чи батареєю опалення. Можна потім зробити відповідну експертизу крові, і це буде як доказом того, що вас побили, так і свідченням того, що ви взагалі перебували у службовому кабінеті райвідділу (є в поліцейських така звичка – стверджувати, що вони бачать вас вперше).

3. Зімітуйте втрату свідомості або нестерпні болі в серці – нехай викликають лікаря. Не соромтеся голосно кликати на допомогу – це не боягузтво, а засіб самозахисту. По-перше, у коридорі можуть бути люди, а це – свідки, по-друге, жодний керівник не зацікавлений у надзвичайній події у своєму підрозділі, а тому якщо почує, то також прийде вам на допомогу. Та й не всі ж поліцейські нелюди, серед них багато таких, хто засуджує жорстокість своїх колег, і буде вимагати від них припинити знущання.

Увага! Якщо від вас під катуваннями вимагають щось написати і підписати, а всі попередні заходи не дали очікуваного результату, – пишіть й підписуйте, це краще, ніж залишитися калікою. **Але умисно** викривіть свій почерк (пишіть з нахилом літер уліво або почерком «першокласника», акуратно виводячи кожну літеру) і поставте нестандартний для вас підпис.

Якщо вас побили, то необхідно:

– невідкладно зафіксувати факт отримання побоїв. Зверніться до травматичного пункту лікарні або, ще краще, виклич бригаду «швидкої допомоги» прямо до будівлі райвідділу. Під час виклику повідомте диспетчера на телефоні: «Був побитий у такому-то райвідділі поліції, втрачаю свідомість, не можу самостійно пересуватись». Після прибуття лікарів вимагайте ретельної фіксації всіх завданих вам тілесних ушкоджень, навіть незначних. Зверніть увагу лікарів на особливі травми – сліди від наручників, опіки від застосування електрошокеру тощо. Поясніть лікарям, що ушкодження вам завдали працівники поліції і вимагайте госпіталізації, а в подальшому – надання довідки про результати проведеного медичного огляду;

– одразу зверніться до органів прокуратури з відповідною заявою (навіть і вночі, там повинен бути черговий). У прокуратурі вимагайте постанову на проведення судово-медичної експертизи, яка встановить ступінь, час та характер завданих вам тілесних ушкоджень. До бюро судово-медичної експертизи необхідно прибути з постановою прокуратури, паспортом і, при наявності, медичною довідкою, яку вам видадуть у травмпункті;

– факт вашого перебування та побиття в поліції повинні засвідчити якомога більше людей, тому коли ви вийшли із райвідділу, одразу зверніться за допомогою до перехожих, краще до жінок, по можливості запишіть їхні прізвища та адреси проживання – це ваші свідки. Якщо вас біля райвідділу вже чекають рідні, друзі чи знайомі – нехай вони сфотографують вас та отримані тілесні ушкодження на мобільний телефон.

Близькі родичі повинні одразу написати заяву на ім’я начальника райвідділу про ваше побиття його підлеглими (таку заяву зобов’язані прийняти в поліції і через 10 днів надати відповідь про результати її розгляду);

– обов’язково заручіться допомогою від фахівця в галузі права – зверніться до адвоката, який буде захищати ваші інтереси;

– будьте наполегливими у відстоюванні своїх прав. Якщо вважаєте, що розслідування за фактом вашого побиття проведене незадовільно, оскаржуйте дії посадових осіб у вищестоящих інстанціях, зверніться за допомогою до засобів масової інформації.

ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ У СПІЛКУВАННІ З ПОЛІЦІЄЮ:

– своїми діями не провокуйте працівників поліції на затримання;

– без погроз, образ та зухвалості, а спокійно, впевнено і компетентно переконайте поліцейського у своїй невинуватості;

– у будь-якому разі не тікайте та не чиніть поліцейському фізичного опору;

– про ваше затримання у будь-який спосіб повідомте своїх рідних та друзів, які одразу вирушать до райвідділу поліції і не залишать його, доки вас не випустять або доки не прийде ваш адвокат;

– майте кваліфікованого адвоката, який завжди готовий прийти на допомогу;

– не підписуйте не заповнені документи або такі, де невірно викладені обставини і причини вашого затримання;

– ви не винуваті, а тому не піддавайтесь залякуванню й умовлянню поліцейських зізнатись у вчиненні злочину;

– знайте максимально можливі терміни вашого затримання і після їх закінчення домагайтеся свого звільнення.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!